

STORTINGET

Innst. 129 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
frå kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:27 (2015–2016)

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Kirsti Bergstø om ny § 107 (grunnlovfesting av retten til bolig)

Til Stortinget

Samandrag

Dokument 12:27 (2015–2016), grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Kirsti Bergstø, gjelder grunnlovfesting av retten til bolig.

Forslagsstillerne viser til at i den norske rettsstaten har staten ulike plikter som skal legge til rette for at den enkelte borger skal inneha og ha tilgang til de mest fundamentale rettigheter, og som er avgjørende for at man skal kunne fungere som en likeverdig borger. Rettighetene som er fastlagt i Grunnloven, dreier seg både om demokratiske rettigheter slik som stemmerett, yrings- og næringsfrihet, rettssikkerhet, og materielle rettigheter som rett til arbeid og til et rent miljø som sikrer sunnhet og naturens produksjonsevne. I tillegg finnes bestemmelser om innskrenkninger i myndigheters rett til inngripen i enkeltmenneskers liv. Grunnloven pålegger staten å respektere menneskerettighetene.

Dette viser at mennesket og de menneskelige behovene står i sentrum for samfunnsbygging og de institusjoner Grunnloven fastsetter. Dette er et verdivalg for samfunnet, og dette nedfelles i Grunnloven gjennom de ulike bestemmelsene.

De ulike plikt- og rettighetsbestemmelsene som er fastsatt i Grunnloven, må anses som det samfunnet og myndighetene mener har avgjørende betydning for å kunne ivareta både samfunnets og enkeltmenneskets interesser, og er derfor grunnleggende og nødvendige faktorer som må være på plass for å realisere målsettningene.

Forslagsstillerne viser til at bolig er et nødvendig gode ingen i Norge kan klare seg uten. Uten et sted å bo er en ikke sikret å kunne bruke sine demokratiske rettigheter, kunne gjøre seg nytte av skole og helsestell eller ha noen form for privatliv. Bolig må ses på som en forutsetning både for å få og fungere i en jobb, ha mulighet til å stifte familie og til å kunne ta vare på helsa. I tillegg er klimaet så strengt i Norge at behovet for en bolig er udiskutabelt. Det er rett og slett livsfarlig ikke å ha et sted å bo.

Trygghet og likeverdighet for alle borgere i samfunnet forutsetter tilgang til en bolig av rimelig og nøktern kvalitet for alle. Et samfunn som ikke har nok boliger til borgere som enten varig eller i en fase av livet har dårlig råd, vil preges av store og økende sosiale forskjeller og av at økonomiske eller sosiale problemer forsterkes. Andelen personer som blir låst fast i en avmaktssituasjon med varig utestenging fra å kunne ta del i samfunnslivet på like vilkår, vil øke. Samfunnets innsats på områder som helse, omsorg og skole vil ikke fungere effektivt for personer uten bolig.

Det faktum at det i Norge i mange år har vært flere tusen bostedsløse og at stadig flere verken har råd til å kjøpe eller leie bolig, viser at grunnleggende og elementære behov ikke blir dekket. Dette dreier seg både om et alvorlig velferdsproblem for den enkelte, et anstendighetsproblem i fordelingspolitikken og et demokratisk problem for samfunnet.

Forslagsstillerne viser til at det er uverdige mennesker i et av verdens rikeste og kaldeste land må bo på gata eller på hospits. Ut over samfunnets og fellesskaps ansvar for å legge forholdene til rette slik at den enkelte kan gjøre seg nytte både av sine demokratiske rettigheter og sine sosiale rettigheter, ligger det en stor samfunnsinteresse i å hindre nød og uverdige levekår hos innbyggerne.

Økte forskjeller og mangel på elementære goder skaper store konflikter og sosial uro og bidrar til at samfunnets menneskelige ressurser ikke blir utnyttet.

Boligsektoren er en av de viktige infrastrukturene i samfunnet. Boligsektorens sammensetning, volum og pris bestemmer livskvalitet og levekår for den enkelte. I Norge er nesten hele boligsektoren overlatt til markedet og den enkelte. Markedet vil aldri kunne fremskaffe nok rimelige boliger til folk med dårlig råd, fordi det ikke vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt å bygge eller leie ut til en tilstrekkelig lav pris. Markedet vil ikke avspeile den reelle etterspørselen, fordi ingen priser er lave nok for dem med lavest betalingsevne.

Skal en sikre at mennesker med dårlig råd eller liten egenkapital har en akseptabel bolig, må staten og myndighetene etter forslagsstillerens syn forpliktes til å føre en sosial boligpolitikk som sikrer bolig til alle.

Bolig er et grunnleggende og helt uunnværlig gode i Norge. Derfor er det riktig at retten til bolig nedfelles i Grunnloven. Grunnloven § 110 dreier seg om retten til arbeid, et annet grunnleggende gode som anses så viktig både for den enkelte og for samfunnet at det er inntatt i Grunnloven. Retten til arbeid er avgrenset gjennom ordlyden «ethvert arbeidsdyktig menneske». For å presisere hvem som skal ha en rett til bolig, må begrepet «enhver borger» forstås slik at retten gis til alle som har lovlig oppholds-, arbeids- og bosettingstillatelse i Norge.

I og med at bolig er en materiell ting, og en gjensstand som kan fremskaffes gjennom politiske vedtak, viser forslagsstillerne til at det er mulig for staten å organisere, gi lover og på annen praktisk måte sørge for å sikre alle en bolig. Det skulle derfor ikke være tungtveiende praktiske grunner som taler imot et forslag om dette. En grunnlovfesting av retten til bolig vil være et viktig bidrag til å bygge ut og forsterke det norske velferdssamfunnet og gi enkeltmennesker et vern mot å bli bostedsløse. Ulike boligløsninger kan være aktuelle. I reglene for bostøtte står det at bostøtten skal gis til personer som fyller kriteriene i ordningen, og at bostøtten skal gjøre det mulig å anskaffe en god, hensiktsmessig og nøktern leie- eller eiebolig som vedkommende skal ha mulighet til å bli boende i. Det vil derfor være aktuelt å gi begrepet «bolig» en definisjon som tilsvarer den en finner i reglene om bostøtten.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«*Alternativ 1:*

Ny § 107 skal lyde:

Enhver borger har rett til en bolig. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne grunnsetning fastsettes i lov.

–

Kvar borgar har rett til bustad. Nærare føresegner om gjennomføringa av denne grunnsetninga blir fastsette i lov.

Alternativ 2:

Ny § 107 skal lyde:

Statens myndigheter skal sørge for at alle får oppfylt retten til en bolig. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne grunnsetning fastsettes i lov.

–

Dei statlege styresmaktene skal sørgje for at alle får oppfylt retten til ein bustad. Nærare føresegner om gjennomføringa av denne grunnsetninga blir fastsette i lov.

Alternativ 3 og 4:

Ny § 107 a skal lyde:

[Som alternativ 1 og 2]»

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, leiaren Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, frå Høgre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, frå Framstegspartiet, Mazyar Keshvari og Ulf Leirstein, frå Senterpartiet, Nils T. Bjørke, frå Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og frå Kristeleg Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, syner til Dokument 12:27 (2015–2016) og forslaget om å grunnlovfeste retten til bustad.

Komiteen syner til at forslaget om grunnlovfesting av retten til ein bustad har vore handsama av ei rekke storting dei par siste tiåra, men aldri fått fleirtal.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemen frå Sosialistisk Venstreparti, vil peike på at det per i dag ikkje finst nokon rett til ein varig bustad. Samstundes har sosialtenestelova i § 15 ein regel knytta til bustader til vanskelegstilte. Her heiter det at

«Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet.»

Med andre ord har me i dag køyrereglar for korleis dei som ikkje klarer å skaffe bustader sjølv, skal få hjelp.

Fleirtalet meiner kommunane, som har eit ansvar for å sikre ein forsvarleg bustad for personar som ikkje maktar å skaffe seg det sjølv, gjer ein god jobb. Vidare har Arbeids- og sosialdepartementet sett vilkår om kva slags krav ein bør stille til dei som får ein midlertidig bustad.

Fleirtalet vil streke under at det er eit politisk ansvar å leggje til rette for ei sosial bustadbygging. Med dei aukande bustadprisane me har sett her til lands dei siste åra, ligg det eit særskilt ansvar for å ta omsyn til at det i dag er for mange som har ein høg kostnad med å kome seg inn på bustadmarknaden. Det er òg eit politisk ansvar å leggje til rette for at borgarane har gode levekår, mellom anna ein bustad.

Fleirtalet vil syne til at den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid, Bolig for velferd (2014–2020), har bidrege til å koordinere det boligsosiale politikkområdet. Fleirtalet legg òg til grunn at denne strategien vil bli revidert når tidspunktet for planen går ut i 2020.

Fleirtalet er samd med forslagsstillarane i at det å ha ein tilfredsstillande bustad er ein sentral føresetnad for at den einskilde skal kunne leve og bu sjølvstendig, skaffe seg eller halde på arbeidet og elles få delta i samfunnet på like vilkår som alle andre. Særskilt gjeld dette familiar. Samstundes meiner fleirtalet at det lovverket me har i dag, er tilfredsstillande når det gjeld å hjelpe dei som har det vanskeleg.

På denne bakgrunnen foreslår fleirtalet at forslag om ein ny § 107 i Grunnlova ikkje vert vedteke.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at bolig er et nødvendig gode ingen i Norge kan klare seg uten. Uten et sted å bo er en ikke sikret å kunne bruke verken sine demokratiske rettigheter, kunne gjøre seg nytte av skole- og helsestell eller ha noen form for privatliv. Bolig må ses på som en forutsetning både for å få og fungere i en jobb, ha mulighet til å stifte familie og til å kunne ta vare på helsa. Behovet for en bolig er udiskutabelt.

Et samfunn som ikke har nok boliger til borgere som enten varig eller i en fase av livet har dårlig råd, vil preges av store og økende sosiale forskjeller og av at økonomiske eller sosiale problemer forsterkes. Andelen personer som blir låst fast i en avmaktssituasjon med varig utestenging fra å kunne ta del i samfunnslivet på like vilkår, vil øke. Samfunnets innsats på områder som

helse, omsorg og skole vil ikke fungere effektivt overfor personer uten bolig.

Det faktum at det i Norge i mange år har vært flere tusen bostedsløse og at stadig flere verken har råd til å kjøpe eller leie bolig, viser at grunnleggende og elementære behov ikke blir dekket. Dette dreier seg både om et alvorlig velferdsproblem for den enkelte, et anstendighetsproblem i fordelingspolitikken og et demokratisk problem for samfunnet. Ut over samfunnets og fellesskapets ansvar for å legge forholdene til rette slik at den enkelte kan gjøre seg nytte både av sine demokratiske og sine sosiale rettigheter, ligger det en stor samfunnsinteresse i å hindre nød og uverdige levekår hos innbyggerne.

På dette grunnlag innstiller dette medlem på alternativ 3, slik at ny § 107 a skal lyde:

«Enhver borger har rett til en bolig. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne grunnsetning fastsettes i lov.

–

Kvar borgar har rett til bustad. Nærare føresegner om gjennomføringa av denne grunnsetninga blir fastsette i lov.»

Forslag frå mindretal

Forslag frå Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Dokument 12:27 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Kirsti Bergstø om ny § 107 (grunnlovsfesting av retten til bolig) – alternativ 3 – bifalles.

Tilråding frå komiteen

Komiteen har elles ingen merknader, syner til dokumentet og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

Dokument 12:27 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Kirsti Bergstø om ny § 107 (grunnlovsfesting av retten til bolig) – samtlege alternativ – vert ikkje vedteke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 15. januar 2019

Dag Terje Andersen

leiar

Nils T. Bjørke

ordførar

